

FYLKESMANNEN I HEDMARK

Sosial- og helseavdelingen

Saksbehandler, innvalgstelefon
Nils Christian Faaberg, 62 55 13 56

Vår dato
02.05.2013
Arkivnr.
008

Vår referanse
2013/2368 (bes oppgitt ved svar)
Deres referanse
12/2231

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
Oslo

Høring - Levekår og tiltak for mennesker med utviklingshemming

Fylkesmannen i Hedmark vil begrense vår uttalelse til kulepunkt 1 i høringsbrevet;
«Hvorvidt høringsnotatet overordnet sett gir et dekkende uttrykk for levekårssituasjonen til utviklingshemmede».

Etter vårt syn bør følgende temaer belyses grundigere:

Helse og omsorgstjenester til utviklingshemmede

Vi savner fokus på tjenesten personlig assistanse etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2, første ledd, punkt 6 b. I praksis kalles disse ofte boveiledning, miljøarbeidertjeneste eller praktisk bistand og opplæring.

Disse tjenestene har stor betydning for utviklingshemmedes livskvalitet, og det er essensielt at de holder faglig god kvalitet, er tilrettelagt og gis i tilstrekkelig omfang. Mange utviklingshemmede har stort hjelpebehov, og har et dertil stort omfang av tjenester. Siden ansvarsreformen har organiseringen av tjenestene gjennomgått store endringer, og etter vår erfaring har det skjedd til dels betydelige nedskjæringer på området. Vi har imidlertid begrenset kunnskap om hvordan tjenestene fungerer i praksis, særlig med tanke på faglig kvalitet og forsvarlig nivå på tjenestene.

Fylkesmannen i Hedmark har de siste fire årene gjennomført flere tilsyn med tjenester til utviklingshemmede og funksjonshemmede i tilknyttet boliger, og sett at det ofte er mangler både ved kartlegging av hjelpebehov, tildeling av tjenester, iverksetting av tjenester, evalueringer og brukermedvirkning. Tilsyn gir imidlertid ikke et fullstendig bilde av situasjonen på området.

Vi ser selve kvaliteten på tjenestene som så viktig at det temaet absolutt bør belyses for å få et samlet og riktig statusbilde av levekår for utviklingshemmede.

Bruk av tvang og makt

Bruk av tvang og makt overfor personer med utviklingshemming som utsetter seg selv eller andre for vesentlig skade, har vært lovregulert siden 1999. Fra 01.01.12 er det bestemmelsene i kapittel 9 i helse- og omsorgstjenesteloven som ivaretar rettssikkerheten i slike tilfeller. Bestemmelsene i dette kapitlet er vide med hensyn til hva som regnes som bruk av tvang og makt, og gjelder 1) tiltak som tjenestemottakeren motsetter seg, 2) tiltak som er så inngripende at de uansett motstand må regnes som bruk av tvang eller makt og 3) bruk av inngripende varslingssystemer. Det er denne vide tvangsdefinisjonen som er grunnen til at kapitlet benevnes med både "tvang" og "makt".

Definisjonen av hva som regnes som bruk av tvang og makt har ført til at stadig flere personer omfattes av lovreglene. Det er likevel svært store fylkesvise forskjeller når det gjelder antall vedtak om bruk av tvang og makt. Lovreglene praktiseres til dels svært ulikt.

Lovreglene er i for liten grad harmonisert med praksisvirkeligheten. Dette gjelder blant annet lovens bemannings- og kompetansekrav, grenser for tvang og forholdet til annet regelverk.

Rettsikkerhet, mer enn tvang og makt

Det er i årenes løp skrevet mye om rettsikkerhet for utviklingshemmede. Vi savner en bredere forståelse av begrepet til å gjelde mer enn tvang og makt, slik at det omhandler utviklingshemmedes rettigheter i bred forstand. I statusrapporten savner vi derfor en beskrivelse av utviklingshemmedes rettsikkerhet på områder som rett til tjenester, bolig, skole, arbeid, familieliv og integritet generelt. Selv om disse livsarenaene er omtalt i rapporten bør de også sees ut fra et rettsikkerhetsperspektiv.

Vern mot overgrep

Vern mot overgrep er meget viktig område for trygghet og trivsel, og er et område der det er aktuelt at det iverksettes tiltak. Det er relativt bra dokumentert at utviklingshemmede er mer utsatt for overgrep enn befolkningen for øvrig. Vi ser derfor behovet for at anbefalinger gitt i prosjektrapporten mars 2013 av med tittelen «Etablering av rutiner for forebygging, varsling og oppfølging ved overgrep mot mennesker med psykisk utviklingshemming (SUMO-prosjektet)», følges opp.

Søkelys på forekomst, diagnostisering og oppfølging

Det framgår av høringsnotatet at det legges til grunn at det er ca. 75 000 personer med utviklingshemning i Norge. Av disse mottar drøyt 20 000 tjenester. Hva med alle de andre? Bør mer gjøres ift. diagnostisering? Hva med fagkompetanse på ulike nivåer og i på ulike tjenesteområder (skole, PPT, BUP, habiliteringstjenester, helsestasjoner, fastleger osv.).

Det er relativt kjent at det er en utfordring at flere personer etter å ha blitt «fanget opp» av hjelpeapparatet grunnet rusproblemer, kriminalitet etc. i voksen alder, får diagnosen (lett) psykisk utviklingshemning. Dette må være et tankekors.

Dag- og aktivitetstilbud

Etter Fylkesmannens erfaring er kommunens tilbud om ulike dagsenter og aktivitetstilbud under sterkt press. Vi ser det som en uheldig utvikling at det skjæres ned på slike tilbud, og resultatet vil i mange tilfeller være redusert livskvalitet. Vi kan ikke se at dette er gjenspeilet i høringsrapporten i særlig grad. Dersom utviklingen fortsetter bør det vurderes å iverksettes tiltak, ev. i form av rettighetsfesting.

Med hilsen

Anne Kathrine Fossum
Assisterende Fylkesmann

Arne Throndsen
fungerende avdelingsdirektør